

Helgelandsskiftene og folketellinger vedr Helgeland

I skiftedatabasen for Helgeland er det registrert 26137 skifter med 188830 personoppføringer. Dette vil si en oppføring på 7,2 personer per skifte.

For Salten/ Ofoten har vi registrert 15093 skifter med 92362 personoppføringer som gir 6,1 personer per skifte

For Lofoten og Vesterålen har vi registrert 9632 skifter med 31725 personoppføringer som gir 4,0 personer per skifte.

Den mest sannsynlige forklaringen på den store forskjellen i antall personer per skifte har nok å gjøre med måten skiftene er ført på. Under registrering av skiftene for Salten/ Ofoten og Lofoten / Vesterålen ble vi klar over at sorenskriverne i de forskjellige distriktene hadde ulik praksis med hensyn til føring av skifteprotokollene. Under registreringene ser vi at mange skifter hvor det er fallittbo og ikke er noe å fordele til arvingene så har ikke protokollfører tatt seg bryet med å registrere arvingene i protokollen. Spesielt ser vi dette i Lofoten og Vesterålen. Som regel er ektefelle nevnt hvis den døde var gift og hadde gjenlevende ektefelle, men man har utelatt andre arvinger som ikke fikk noe. Dette betyr ikke at det ikke finnes opplysninger om slektninger.

Lennsmannen foretok i utgangspunktet en registrering av boets verdier og hvem som eventuelt var arveberettigede. Parallelt med registrering av verdier og arvinger gjennomførte lennsmannen en registrering av boets gjeld. Dette ble gjort ved å utstede proklama lokalt og riksdekkende. Her kunne både de som mente seg arveberettigede og de som hadde andre krav i boet melde seg. Resultatet av disse undersøkelsene ble så sendt til skifteretten og lagt inn i mappen for det enkelte skifte. Når sorenskriveren åpnet sak kunne det godt skje at det kom frem opplysninger om nye arvinger og nye krav som gjorde at saken måtte tas opp på nytt etter at nye undersøkelser var gjennomført.

Når saken ble endelig avgjort ble alle sakens dokumenter arkivert, også for skifter hvor boet var fallitt. Selv om arvinger ikke er ført opp i skifteprotokollen kan det godt stå opplysninger om dette i underliggende dokumenter. Disse dokumentene skal ligge i det aktuelle statsarkivet som for våre tilfeller som regel er Statsarkivet i Trondheim. Her kan det være en ide å ta kontakt med vår mann på Gunerius-biblioteket i Trondheim, Per Olav Broback Rasch for å høre hvordan man skal gå frem.

Det at vi har databaser over skiftene i hele Nordland er unikt for oss. I tillegg til skiftene har vi også digitalisert et utvalg av mannskapsrullene for hele Nordland i perioden 1806- 1836. Når det gjelder mannskapsrullene er det 94922 navneoppføringer for hele fylket. For Helgeland er det hele 44990 navneoppføringer. Dette er ikke det samme som at vi har registrert samme antall personer. I og med at vi har registrert 5 utvalgte år kan samme personen være registrert 5 ganger. Antall registreringer på Helgeland er 47,4 % av hele databasen. Jeg tok for meg folketellingen 1801 og satte den opp distriktsvis og fant ut at 46,7 % av befolkningen i Nordland bodde på Helgeland og dette stemt jo bra med at Helgeland representerte 47,4 % av registreringene i mannskapsrullene. Jeg prøvde å se litt på om det kunne leses ut andre statistiske opplysninger i databasen, men kom fort til at dette ble umulig. Det er ikke samme år som er registrert for de enkelte områder og lensmennene som førte listene har ikke fulgt eventuelle instruksjoner like godt fordi listene er ført litt forskjellig fra lensmann til lensmann.

Når jeg likevel var begynt å se litt på statistikk fant jeg ut at kanskje det kunne leses litt mer ut fra folketellingene g jeg brøt ned folketellingene 1801, 1865, 1875, 1900 distriktsvis og laget en tabell over dette. Jeg gjorde tilsvarende med en oversikt for 2012 fra Nordland fylkeskommune. Dette ble satt opp i en tabell for distriktene Helgeland, Salten, Ofoten, Lofoten og Vesterålen.

Distriktsvis folketallsutvikling i Nordland basert på 4 folketellinger

(Tall med % vedr distriktene i Nordland viser distriktets andel av befolkningen i Nordland. Tall uten uthevet skrift viser faktisk befolkning i distriktet)

	1801	1865	1875	1900	2012
Helgeland	46,7%	45,5%	43,5%	35,6 %	35,3 %
	24371	40714	45276	54560	84688
Salten	25,1%	22,8%	23,1%	24,4 %	30,4 %
	13095	20393	23999	37367	72791
Ofoten	7,8%	7,7%	8,0%	11,1 %	11,7 %
	4081	6927	8325	17084	27943
Lofoten	9,9%	11,8%	12,1%	13,7 %	10,0 %
	5185	10516	12645	21005	23890
Vesterålen	10,5%	12,2%	13,2%	15,2 %	12,6 %
	5475	10889	13831	23239	30305
Nordland	52207	89439	104076	153255	239611
% av landets befolkning i Nordland	5,9 %	5,3 %	5,8 %	7,3 %	4,7 %
Hele landet	883.000	1.701.756	1.813.424	2.221.477	4.920.305

(Tallene fra 2012 baserer seg på en statistikk utgitt av Nordland fylkeskommune. Denne er justert litt fordi man politisk i dag oppfatter Meløy som en del av Salten og Lødingen som en del av Vesterålen. Oversikten er justert slik man geografisk og politisk har oppfattet dette tidligere og som ligger til grunn for.

Befolkningsandel i Nordland i 1970 er 6,3 % av hele landet)

Denne oversikten viser en interessant utvikling folketallmessig på Helgeland. I perioden 1801 til 1875 ser det ut til at det bor i overkant av 5 % av befolkningen i Nordland. I samme periode er det en svak reduksjon i folketallet på Helgeland. Det kan se ut som om det blir dramatisk færre helgelendinger mellom 1875 og 1900. Befolkningsøkningen nasjonalt i samme periode er på 22,5 %. Det betyr at det skulle bodd 55463 personer på Helgeland om økningen hadde vært lik. Det bor 903 færre og det er ingen dramatisk forskjell. At antall helgelendinger i forhold til hele Nordland faller dramatisk i perioden har sin forklaring i at det er en stor tilflytting til resten av fylket. Befolkningsøkningen nasjonalt i perioden 1875 til 1900 er på 22,5 %. For Nordland uten Helgeland er økningen på hele 67,8 %. Forskjellen er enorm og kan bare skyldes stor innflytting. Tre forhold er klare forklaringer. Gruvedrift i Sulitjelma, bygging av Ofotbanen og befolkningsveksten i Bodø som en følge av de rike sildefiskeriene på slutten av 1800- tallet.

Fra 1875 til 1900 øker befolkningen i Nordland en god del i forhold til resten av landet. Samtidig ser vi at den relative andelen av helgelendinger blir betydelig lavere. Mens resten av Nordland ser ut til å ha hatt en relativ økning i folketallet har Helgeland hatt en relativ reduksjon. Det er imidlertid lett å stirre seg blind på tallene. Man må se litt på den generelle økningen av befolkningen.

Befolkningsøkningen nasjonalt fra 1875 til 1900 er på hele 22,5%. Det skulle betydd at det skulle bodd 55463 personer på Helgeland i 1900. Det faktiske tallet er 903 færre. Dette er ingen dramatisk

forskjell. At den relative andelen av helgelendinger i forhold til resten av Nordland faller «dramatisk» skyldes nok i vesentlig grad en stor innflytting til øvrige deler av Nordland i perioden 1875- 1900.

Det er neppe noen grunn til å tro at dette skyldes noen stor variasjon i fødsels- og dødstill. Fra 1801 til 1875 er andelen nordlendinger i forhold til resten Norge stabil med en liten økning frem til 1900. Forklaringen må ligge i til- og fraflytting. En nærliggende forklaring på Helgelands tilbakegang i folketallet kan være emigrering til USA. Det er påfallende hvor mange skifter på Helgeland som har arvinger i USA.

En annen årsak kan være intern flytting fra Helgeland til andre distrikter i Nordland. Gjennomgang av skiftene for Helgeland tyder på at dette er sannsynlig.